

ФОЛІЕ

пентрѣ

МИНТЕ, ИНИМЪ ШИ ЛИТЕРАТОРЪ.

№. 14.

ЛѢНІ, 5. АПРІЛІЕ

1848.

Че воіеск ромъніи транспилвані?

Тимъл къ то́те ръпезиле, амедитóреле самѣ лъеръри се дотрепъл къмплит аспра по́стръ. Дотревареа че нѣо аръпкъм спре деслегаре дн ачесте минте, о маі фъкъръм ші пайте къ 6, къ 14 ані, о фъкъръ днсъ пъриодіи пощриі пайте къ 57 ані, кънд стареа Европеі семъна мълт челеі де астъзі. Къ то́те ачестеа пъ кътва тропъл лзі Лѣдовік Філіп фъ пентрѣ поі преа кърънд ръстернат? Нъ кътва кътриерътóреле евенімінте не афлъ пе поі маі ръѣ прегътіді спре але пѣтѣ кътва дрепт дн фацъ, декът пе орі каре алт попор ал Европеі? Нъ кътва пе поі не афларъ еле дотр'о пѣсечъне де а ащента пѣмаі мъра дн гъръ, фъръ а не днсъші дрептъл де а пѣтѣ зиче одатъ къ пентрѣ къщигареа фрѣптерімор лѣвертъдіи оменеші віне ші дрепт днделесе ам авѣ ші поі врева меріт, къчі ам фі пѣс ші поі втъръл, ам фі лзат ші поі парте ла лѣпта моралъ ші днделесзалъ пентрѣ къщигареа дрептърімор оменеші? Не щім поі фолосі де днпрецітъръри? Ам пріченпѣт поі devica timpului: лѣвертате, егалітате, фратернітате?

Ертадімі Домніи меі атътеа дотреваръри релешіте де 2 септъмъні днкоаче. Еѣ адікъ крѣд зла дн тоате: къмкъ пе

поі проаспетеле евенімінте не афлъ кам непрегътіді; де ачі мѣ пѣрчѣде темереа, ка пѣ кътва съ се адеверезе дотрѣ поі къвъптъл апостолълзі, „пѣ щіді че череді.“ Темереа мѣ пѣрчѣде ші де аколо, къ вървадіи попорълзі ромън транспилван, каріи ар репрезента кълтѣра ші къло́дереа теоретікъ ші практикъ а щіинделор політѣе фъръ каре астъзі ам фі ка торді, пълъ акъм авънд окасіи респектѣве шоарте раре а се дотълні, аші къмінека ідеіле, сімдемінтеле къ то́тъ сіпчерітатеа, адікъ пекъпоскъндъсе, зрмеазъ преа фіреще, ка ші ідеіле ші опінііле по́стре дѣпъ каре доріам фіекаре ферічіреа ачестві попор де о сорте вітрегъ ръѣ тратат, съ фіе мълт пѣдін зплатерале. Іар де вор фі зпні дотре поі, каріи къ мінтеа лор палт кълтѣватъ, дѣпъ зп ствдіѣ днделзпн ал констітѣдіеі траансілване ші ал репортълзі падіеі ромъне. кареа ка падіе пълъ акъм стете афаръ де варіереле ачелеіаш, се вор фі пълдѣт пе зп пѣат, де знде дн конформітате къ днпрецітъръріле презенте съ фіе дн старе а не лза де мълъ ші а не зиче: „веніді днко́че, ачі съ стаді, де ачі съ пороіді, кътаре съ воіді, ачестеа съ претіндеші пайте де то́те,“ — ох дакъ се афлъ дотре поі върваді ашеа віне прегътіді, вътръзеторі, інішоші, опораді къ днпреде

реа попорълви постръ, съ еасъ акъта ла шижлок, акъта съ не арате калеа дреаптъ, тълтвѣторе. Іатъ шѣ тѣпарѣла е тълт маѣ лѣбер ка паѣнте *)).

Не лѣвѣкъръ тълт, къ фрателе постръ Organul luminații лѣшѣ рѣдѣкъ кѣмпѣнитѣрѣла съѣ граѣл лѣ кавса зѣпѣнѣ кѣ Унгарѣа, прѣвѣтъ шѣ дѣн пѣнт де ведере рѣтѣнск. Кѣ ачеаста нѣ се зшоръ шѣ треава поастръ, къчѣ тоѣ чѣѣ ѣнтересаѣи де ачеастъ префачере че не ащеаптъ, вор грѣбѣ а пѣне лѣ легѣмѣнте опѣнѣле Органѣлѣ кѣ челе че се ѣвекъ шѣ лѣ фоѣле нѣостре. — Лѣнтр'ачеаа нѣ спре а не деслега лѣнтрѣвареа де с'ар пѣтѣ маѣ немерѣт, вѣм черчета: 1) че воѣръ шѣ че фѣкъръ пѣрѣнѣнѣ поѣнрѣи спре елѣберареа попорълви постръ; 2) че фѣкъ тѣмпѣла прецент, кѣнтрѣрѣл де акът; 3) че не маѣ рѣтѣне а фаче нѣѣ лѣшѣне.

Че фѣкъръ пѣрѣнѣнѣ поѣнрѣи пѣнтрѣ лѣнтрѣага наѣѣа рѣмѣлѣнъ транслѣванъ? Ачеаста се кѣнѣще маѣ вѣне дѣн акте пѣвлѣче, дѣнтрѣ каре ла лѣкѣл зѣнѣѣ стъ шѣ пѣрѣнѣнѣлор поѣнрѣи фаче ачеа онѣре не кареа нѣѣ нѣчѣ одаѣт нѣ о ам пѣтѣт преѣвѣ дѣнпѣ мерѣт, рѣгѣмѣнтеа дела а. 179% свѣдѣрѣнѣтѣ де амѣнѣоѣ епѣскопѣи Іѣан Бѣв шѣ Герасѣм Аѣаѣовѣч, ла лѣнпѣратѣл Лѣопѣлд II. шѣ лѣнпѣртѣшѣтѣ дѣетеѣ.

Рѣгѣмѣнтеа с'аѣтѣпѣрѣт лѣтѣнѣще атѣнѣчѣ дѣнѣдѣт ла 1791 лѣн Кѣлѣж ла М. Хѣхѣмаѣстер, крѣтѣкатѣ къ нѣте де I. К. Еѣер шѣ чѣнсѣратѣ де граѣл Естерхѣзѣ. Нѣѣ не

лѣнпѣсѣще нѣзмаѣ, ка дела сѣѣрѣшѣтѣл ачелеѣ рѣгѣмѣнѣдѣ лѣнѣнѣ шѣ вѣогате съ тѣрадѣчѣм дѣн кѣвѣнт лѣн кѣвѣнт пѣнѣтѣрѣле, не лѣнѣгъ каре се лѣнѣоарче рѣгѣмѣнтеа лѣнѣнтрѣагѣ. Ачелеаш сѣнт:

Наѣѣа рѣмѣлѣ се апропѣе преаплекатѣ шѣ зѣмѣлѣтѣ ла тѣропѣла Маѣестѣѣнѣи Воастре шѣ кѣ тоатѣ кѣчѣрѣа шѣ свѣнѣнѣреа чѣре шѣ се рѣѣгъ пѣнтрѣ зѣнѣтѣореле:

1) Ка пѣшѣтѣреле зѣрѣчоасе шѣ рѣшѣнѣнѣтоаре, кѣн: сѣферѣдѣ, лѣнѣгѣдѣнѣдѣ лѣнѣнтрѣ статѣрѣ, не прѣмѣнѣдѣ шѣ алтеле ка ачестеа, каре ка шѣ неѣче пѣте стрѣне с'аѣ алѣнѣт наѣѣеѣ рѣмѣне фѣръ дрепѣт шѣ дрепѣтате, акъта съ се рѣдѣче къ тотѣл, шѣ ка хѣле пѣвлѣче немерѣтате съ се рѣтрагѣ, шѣ съ се шѣеаргѣ; апоѣаша прѣнѣ мѣла Маѣ. Воастре сакратѣсѣме наѣѣа рѣмѣлѣ рѣнѣскѣтѣ съ фѣе реашѣзатѣ лѣн стѣпѣнѣрѣеа дрепѣтѣрѣлор чѣвѣле шѣ патриѣтѣче, прѣн зѣнѣтаре —

2) Наѣѣеѣ рѣгѣнѣтоаре съ ѣ се рѣѣеа лѣнѣнтрѣ наѣѣеѣе патриѣтѣче ачелеаш лѣк не каре лаѣ дѣнѣнт преѣнѣт аратѣ докѣментѣла адѣс дела 1437 дѣн архѣва конѣвѣнтѣлѣ а-дѣндрѣмѣрѣи маѣчѣе Доупѣлѣлѣ де Кѣлѣж-Мѣнѣлѣшѣтѣр.

3) Клерѣл ачестѣеѣ наѣѣи дѣнѣнѣнѣвѣсе дѣрѣтѣл рѣсѣрѣтеан фѣръ осевѣре дакъ е зѣнѣт сѣѣ нѣѣ есте зѣнѣт лѣнтрѣ тоате къ вѣсѣрѣка апѣсанѣ, кѣн шѣ повѣлѣмѣеа шѣ попорѣл атѣт ла ораше кѣт шѣ ла сѣте съ фѣе сокѣтѣт шѣ трактат токъта къ кѣнѣл кѣн есте клерѣл, повѣлѣтатеа шѣ попорѣл наѣѣеѣлор каре сѣнт кѣпрѣнѣсе лѣн сѣстѣма зѣнѣрѣи, шѣ съ ѣа парте дѣн ачелеаш фоѣоасе.

4) Лѣн комѣтате, сказѣне, дѣстрѣкте шѣ лѣн алѣе комѣнѣнѣнѣдѣ къ прѣлежѣл аѣецѣрѣи дѣрегѣторѣлор шѣ а дѣнѣтаѣлор ла дѣрегѣторѣи, кѣн шѣ кѣнѣ се фѣак рѣстѣвѣраѣѣи

*) Лѣн Транслѣванѣа лѣнкъ нѣѣ де тот, къчѣ о сѣлѣ де чѣнсѣрѣт тот маѣ прѣгѣнѣде ѣрѣшкарѣе контролѣ пѣнѣ ла дескѣдѣреа дѣетеѣ, фѣръ а се пѣтѣ фоѣосѣ де фѣрѣечѣ ка одаѣт.

ші пайнтърї ла дикастерїле де кърте шї провинчіале, съ се факъ рефлексіе дреаптъ шї ла іпші карї ар фї а се аплка дїа ачеастъ націе дн пзмър пропорціонат.

5) Ачелеа комїтате, сказне, дістрікте шї комвїнїтдї оръшене, дн каре ромънї дотрек пе челелалте нації кз пзмъръл, съ шї айвъ шї пзмїреа дела ромънї; іар дотрѣ каре дотрек алте нації кз пзмъръл, съ айвъ пзмїреа дела ачелеа, саѣ съ пórте пзмеле местекат вьгаро-ромън, са-со-ромън, саѣ щергъндѣсе кз тотъл пзмїтзра лзатъ дела о націе орї алта, съ шї пьстрезе пзмаї ачел пзме де комїтат шї сказн орї дістрікт, пе каре лаѣ авзт пълъ акъм дела ржърї саѣ четъдї, шї тодї лъквїторїї прїнціпатълвї фъръ пїчї о осевїре де націе саѣ релеце съ фїе декларадї а аве скзтїнде шї фолóсе де о потрївъ дзпъ стареа шї кондігіа лор, шї съ фїе даторї а пърта дзпъ тьсзра пзтерїлор ачелеаш сарчїне. Шчл. шчл. шчл.

Аї Маїестъдїї Воасре сакратїсїме „преавмілїдїї шї пзъреа кредїношїї свпшї, клеръл шї статъл повїлїтарїс шї чївїл ал дотрецеї нації ромъне дїн Трансїлванїа.“

Дїн ачесте пзтърї але рзгъмїндїї, фъръ а маї дескїде апрователе вьгзрещї кз рзшївѣторїї шї де ромън днферѣторїї лор артїкълї де леце пзтем кзпóдѣе тшор, каре ера кондігіа пóстръ політїкъ пълъ ла а. 1791; кзт шї кзрацївл пърїндїлор подрїї де а черка стълцере дїн ачеа старе вмілїтóre, кьнд дшї дескоперїрѣ воїнда лътзрїтъ, де а се рекзпоадѣе ка а патра націе дн сїстема статълвї ачестеї патрїї. Че фолосї ромънїлор ачел паш категорїк? Преа пзгїн; пентркъчеле треї нації възъндѣсе дн о формъ мзстрате шї

провокате а дескїде пордїле констїтудїеї лор, се вїрѣ маї стржас дотре сїне асѣпра ачестеї претенсїонї а ромънїлор шї декларарѣ, къ еле пїчї декъм пз вор сѣферї а се ръстврпа сїстема прїнціпатълвї Трансїлванїеї ашезатъ пзмаї пе треї націоналїтъдї, шї къ пе ромънї пзї вор рекзпоадѣе де а патра націе політїкъ, чї еї дн комїтате вор трече свпт пзме де магїарї, дн съкзїме де съкзї, дотре сасї де сасї. Ачеастъ воїндъ шї лецївїре а челор треї нації се дїнѣ дн а еї пзтере пълъ дн зїоа де асѣзї. Тот ресълтатъл че аве рзгъмїнтѣа маї дорїт пентрѣ ромънї фв арт. 60, прїа каре кредїнда гр. пезвїтъ е скзпатъ де кзпоскзта, хзлітоареа пзмїре де „сѣферїтъ,“ днсъ фъръ а се декїара тотъш де речептъ (прїмїтъ), чї еї і се декретъ о пзсечъне, кареа кзт ам зїче пїчї ера пе сказо пїчї свпт сказн.

(Ва зрма.)

СТЪДІИ АСѢПРА ЛІМБЕИ РОМЪНЕ.

Капъ I. саѣ літера А.

Стъдїи асѣпра лїмбеї ромъне.

Днкїнате Домънлїї Сїмеон Бързуд.

Еѣ днченѣ а пзвлїка дїн стъдїїле мелле асѣпра лїмбеї ромъне. Ачесте стъдїи дшї іеаѣ днченѣтъл лор дїн анії меї дела зпїверсїтате, шї анозме дїн апъл 1831, дн каре рекзпоскзї дн скзртїмеа рьдъчївелор ромъне, дн артїкълвл лїмбеї пóстре, дн форма тїмпїлор пострї дн воїт, веї, ва, шї дн маї тълте алтеле, тїпъл векїлор лїмбе але Ладїїлвї шї оріцінеа термїнъчївїлор латїне. Днсемпезѣ дн чепѣтъл ачестор стъдїї пзмаї, пентркъч

)

знеле дін резултателе мор сжнт джкъ де-
не-аттѣнчі кѣпнокѣте маі тѣлтор амічі.
Нѣ кѣтезаіѣ днсъ а еші дн пѣвлікѣ кѣ
фрѣптѣл стѣдіѣлѣі теѣ; пентрѣкѣ пѣпѣмаі
днпре днвѣдѣціі стрѣні, кѣ каріі ам авѣт
ворѣвѣ деспре ачѣаста, ам гѣсїт тѣлте кон-
траріетѣді, чї шї днпре аї пострї пѣдїнѣ
ассїдѣ. Кѣм? токмаі лїмба ромѣнѣ съ
фіе дн старе де а не дешѣстра артїкѣлї
дн термїнѣчїзнїле латїне? Токмаі астѣ
лїмѣ съ не днфѣдїшезе тїпї лїмѣвї латї-
не, маі вїне шї декѣт італїана? Ачѣсте
сраѣ маі пре-тот-тїндїнеа респѣнсѣрїле ла
ворѣле теле. Рѣпѣвсатѣл вїблїотекарѣ
Копїтар, кѣм пѣтеа елѣ съ се ланеде
де крѣдїнда са дн ілірїка орїціне а ар-
тїкѣлѣлї пострѣ, — де о крѣдїндѣ днте-
меїатѣ пе зп стѣдіѣ аттѣт де лѣорѣ? Дар
акѣм, кѣнд пе-деопарте тѣсѣрѣ стадїл
дн каре а інтратѣ лїмба поастрѣ шї пїе-
дѣчеле че і се оппѣнѣ, — кѣнд вѣзѣ де
алѣ парте, кѣ лїмѣстї де маре пѣме, зп
Ворр, зп Eichhoff шї алдїї, прїн стѣ-
діѣл лїмѣелор індїче, еспїкѣ фортеме пѣ-
телор шї але вервїлор маі тот ашшеа,
кѣм тї ле спїкат еѣ пе чѣлле латїне шї
ромѣне дн авѣл сѣссепнатѣ, пѣ те маі дн-
пїедекѣ нїмїкѣ де а днчѣне а пѣвлїка дїн
стѣдїїле теле. Ачѣаста пѣ о фак, ка съ-тї
кѣштїгѣ врезн пѣме дн лїтератѣра ромѣ-
нѣ; кѣ аттѣт маі пѣдїнѣ зп пѣме маре,
прекѣм авѣ зп фрате вѣпѣдеанѣ пемерїта-
та дїн парте-тї вѣлѣтате де а тї-л да дн-
трѣн пѣмерѣ ал фойеї де дешѣлї. Орї ка-
ре а фост квѣгѣлѣ вѣпѣдеанѣлї, еѣ ad-
tentam дела опоравїлѣ редакторатѣ, ка
съ фіе крѣдат modestia злї омѣ, каре пѣ
скрїе дн фойле де Брашовѣ нїчі пентрѣ
пѣме, нїчі пентрѣ лѣвѣдѣ, нїчі пентрѣ алѣ
інтѣресѣ, декѣт пѣмаі дїнтрїо даторїе па-

дївналѣ, кѣратѣ де тоатѣ ванїтатѣе, шї ка-
ре есте кѣ тѣлѣтѣ маі маторѣ, декѣт съ
аївѣ ілѣсївнї копїлларе.

Стѣдїїле ачѣсте се дешѣфакѣ дн 2 пѣрді:
прїма парте се ва окѣпа кѣ орїцінеа шї
векїтатѣе лїмѣвї ромѣне; чѣеалалѣтѣ кѣ
прїочѣнїї лїмѣвї, ка ісвоареле регѣмелор
еї, апплекадї ла лїмба ромѣнѣ. Дар пѣ
промїтѣ, кѣ чѣеа че ва еші дн фойеї ва
дїне тотдеавѣна шїрѣл дѣнѣ ачѣастѣ дн-
пѣрдіре.

Джкїнѣ ачѣсте стѣдїї Домпѣлї Сї-
меон Бѣрпѣдѣ, фостѣлї професор де
філософіе, амїкѣлї теѣ, вѣрѣватѣлї вїртѣ-
осѣ шї modestѣ, ка зп трївѣгѣ дїн парте-
тї вїртѣдїлор шї ерѣдїцізнеї сале.

Деспре орїцінеа шї векїтатѣе лїм-
ѣвї ромѣне.

I. Пѣрерї фалсе деспре артїкѣлѣл лїмѣ-
елор romane шї деспре казѣрї.

„Ita variis imbuimur erroribus, ut va-
nitati veritas et opinioni confirmatae
natura ipsa cedit.“

Cic. Qu aest. Tuscul. L. III.

Нѣ есте нїмене, нїчі днпре ромѣнї
нїчі днпре стрѣнї, кареле черчетѣнд орї-
цінеа, фіреа шї пропрїетѣдїле лїмѣвї ро-
мѣне, съ пѣ се фіе днпїедекатѣ пѣмаї де-
кѣт де артїкѣлѣл еї. Тоате лїмѣеле ро-
мане аппѣсене, італїана, провїнціала, пор-
тогала, іспанїка, рето-романа, франчеса, аѣ
артїкѣлѣл днпїнте де пѣме: пѣмаї лїм-
ѣеле romane ресѣрїтене, дако- шї таче-
до-ромѣна, пѣнѣ артїкѣлѣл дн зрѣма пѣ-
телор. Дн ачѣаста се днвоїескѣ кѣ тодїї,
кѣ артїкѣлѣл дн лїмѣеле romane есте а-
стѣлї зп елетѣнтѣ пѣчесарїѣ, зп че де
каре елѣ пѣ се потѣ лїпсі, дн контра
лїмѣвї латїне, деспре кареа есте о крѣдї-

дъ къ рѣдѣчине profounde, къ нічі аре нічі а авѣт вреодіноарѣ артікълѣ. Песте тот се формѣ о idee зплатзралѣ деспре артікъл, дзпѣ каре еллѣ, се іеа пѣмаі ка о парте де ворѣѣ, prin кареле с'ар determina maі vine; ші макаркъ артікълл де сеамѣ ші скімвѣчїзнеа пѣмелор дзпѣ казврі — дмпрецізврі — дмтжмплзрі, зпїі лімбісгї зікѣ, къ еллѣ пѣ с'а адоптат пентрѣѣ съ аррате казвріле, чї пѣмаі дїн казѣ сїптактікѣ, спре а алледе маі vine специалїтатеа дїн ценералїтате. Аппріатѣ о зіче ачеаста дмпре алціі Diez дм граматїка лімвелор romane*), ші кѣѣнт не дѣ, къ дмсѣш артікълл пентрѣ а са деклїпѣчїзне аре ліпсѣ де алтѣ ажжвторїѣ. Штївт есте, къ артікълл лімвелор romane аппѣсене пѣ се поате деклїна фърѣ префїптеле а, de, da, ші ворвїнд аддеврѣл, еллѣ пѣ се деклїпѣ нічі декѣм ка артікъл, чї прїїмеште пѣмаі ачелле пъртїчелле де ворѣѣ дмаїптеа са, каре дм лімба франчесѣ с'аѣ дмкѣрват пентрѣ тотдеавна къ артікълл, дм плзралѣ пентрѣ тоате пѣмеле, дм сїпгзралѣ пентрѣ кѣте пѣ се дмчепѣ къ вокалѣ. Unde се зічеа одїноарѣ ла франчесї de le, á le, de les, á les, астѣзі се зіче du, au, des, aux. Ын алт кѣѣнт не дѣ Diez де акколо, къ ші лімбеле каре аѣ дм термінѣчїзніле лор форме специале пентрѣ казврі, маі пзпѣ шї артікъл дмаїпте. Фърѣ дмдоїалѣ ва фї кѣцетат ла лімба еленїкѣ; дар дм де-кѣрѣл ачестор стѣдїї, пої vom аппріа лѣкѣл дїн алтѣ казѣ.

Артікълл ромжнѣ, дм скїмвѣчїзнеа са ла казврі п'аре ліпсѣ де ажжвторїѣ, чї

авжнд термінѣчїзніле сале попрїї се деклїпѣ сїпгзрѣ. Нічі пѣ есте еллѣ пѣмаі пентрѣ а determina пѣмеле маі vine: кѣчї пентрѣ ачест скопѣ нічі пѣ ажжвѣде. Ної, кжнд vom а determina лѣкѣрїле маі vine шї а да ачестеї термінѣчїзні оаре-каре аппѣсандѣ, адѣзгѣм зп провѣме. Спре ес. ромжнѣлї пѣї ажжвѣде а зіче тотдеавна омѣл вѣпѣ, чї де тѣлте орї зіче: омѣл челлѣ вѣпѣ. Атѣнчї дмплїнїм ачѣеа че зіче Diez, чеѣа маі vine кїар декѣт грекѣл, кжнд препѣне артілѣлл сѣѣ; еар латїнл дм пѣнтѣл ачеста есте де тот не жосѣ. Еллѣ пѣ поате ешї дїн homo bonus орї bonus homo, кжнд ромжнѣл се еспрїмѣ дм треї модзрї: омѣ вѣпѣ, омѣл вѣпѣ, омѣл челлѣ вѣпѣ. Дм ачѣаста ромжнѣл е маі фєрїчїтѣ; дм ачѣаста лімба поастрѣ дмтрече шї не челле 2 векї шї не челле moderne.

Ынї граматїчї дїнтр'аї пострї, лѣжндѣсе дзпѣ граматїчеле лімвелор аппѣсене, лѣсарѣ деклїпѣчїзнеа чеа орїціналѣ romane, че се фаче поїпвїнд артікълл, шї препѣсерѣ пѣмелвї пъртїчеллеле de, la, пе лжнѣгѣ каре пѣмеле ретжне недеклїнатѣ. А деклїна пѣмеле, дмсетнеазѣ а'л лѣа дїн старѣа са чеа австрасѣ, пемѣрїчїпїтѣ, амторцїтѣ, шї а'ї да о формѣ, каре съ аррате къ е пѣсѣ дм врео дмпрецізвраре, тѣрїчїпїтате, специалїтате, сѣѣ маі не скѣртѣ: а'л скїмба ла казврі. Дм че с'а скїмвѣтѣ пѣмеле, че формѣ а прїїмїт еллѣ, кжнд зікѣ еѣ: de омѣ, ла омѣ шчл.? Bede орї чїне къ пѣмеле ретжне нескїмват, недеклїнатѣ. Пѣмаі дм idee есте лѣкѣрѣл пѣсѣ ла зп казѣ оарекаре, еар пѣмеле лѣкѣрѣлвї къ ачелле препѣсе пѣ пате нїмїкѣ нічі дм матерїа нічі дм форма са, шї пѣ се поате

*) Diez. Grammatik der rom. Sprachen, I. 14.

пъми деклинатъ. Дар деспре казври вом ворви чева маї жосѣ. Акѣм дѣсемпѣм пентрѣ деклинѣчивеа нѣстрѣ, къ пої авем пѣмаї о дѣпрецѣвраре, дѣ кареа дѣ локѣ де ценѣтивѣ не ажжѣтѣм къ препѣса де. Ачеаста есте кѣнд ворвѣм деспре специалитате кѣтрѣ ценералитатеа са, пре кѣм деспре парте кѣтрѣ дѣтрегѣл сѣѣ, орї деспре пѣскѣт, продѣсѣ, кѣтрѣ пѣскѣторѣл, продѣкѣторѣл сѣѣ шчл., шї кѣнд орї зна дѣн елле (ценералитатеа орї специалитатеа), орї амѣндоаѣ сѣнт некѣпоскѣте ворвѣторѣлор орї маї вѣне недетерминате. Ла дѣпрецѣврареа ачеаста, ценералитатеа, дѣтрегѣл, пѣскѣторѣл, проприетарѣл шчл. пѣ се пѣне дѣ ценѣтивѣ, чї прїишете пе де дѣпѣнтѣа са. Аста ва фї аппевоїе де прїченѣтѣ пентрѣ ачелла, каре п'а дѣцеллесѣ, къ граматѣка есте о лѣдѣкѣ практикѣ, шї о ікоаѣ вѣе а категорїлор еї. Сѣ пе лѣмѣнѣм дар прїотр'ѣн есемплѣ, шї сѣ лѣмѣм ачест есемплѣ дела о парте кѣтрѣ дѣтрегѣл сѣѣ, дела зн пѣчїор де масѣ. Вѣне ла мѣне зн омѣ къ зн пѣчїор де масѣ, каре лѣкрѣрї дѣмї сѣнт къ тотѣл некѣпоскѣте: п'ам авзїт пѣмїкѣ, пѣ штїѣ пѣмїкѣ пѣчї деспре ачеллѣ пѣчїор пѣчї деспре ачеа масѣ, шї къ тѣте ачесте еллѣ се дѣдрептеазѣ кѣтрѣ мѣне къ къ вѣнтеле ачесте: іатѣ пѣчїорѣл месей. Аѣ пѣ'а воїѣ сокотї де смѣнтїтѣ, шї пѣ'а воїѣ дѣтрева дѣдатѣ: че пѣчїор? че масѣ? къчї еѣ пѣ штїѣ пѣмїк деспре елле. Прїотрѣаре, фїндѣкѣ ачесте лѣкрѣрї пѣ сѣнт детерминате, зрѣма сѣ-мї зїкѣ: іака пѣчїор де масѣ, орї іака зн пѣчїор де масѣ. Нѣ се пѣтеа дар пѣне дѣтрегѣл ла ценѣтивѣ. Шї дѣн контра, кѣнд еѣ ам трїмїе пе чїнева сѣ-мї кавте кѣтаре пѣчїор дела кѣтаре масѣ, адекѣ пѣчїорѣл перѣѣт дела

маса штїѣтѣ, трїмїеѣл дѣторкѣндѣсе къ еллѣ, пѣ-мї маї поате зїче: іака пѣчїор де масѣ, орї іака зн пѣчїор де масѣ, чї іатѣ пѣчїорѣл месей: пентрѣкѣ ачесте лѣкрѣрї сѣнт детерминате. Аппої, фїндѣкѣ оаменї аѣ ворвїт маї дѣтѣѣ деспре лѣкрѣрїле кѣпоскѣте, деклинѣчивеа нѣстрѣ къ артїкѣлѣ есте деклинѣчивеа оріцїнарїе. Дѣ пѣтїода де а пе еспрїма дѣ доаѣ модѣрї варїї, пентрѣ лѣкрѣрї детерминате шї недетерминате, сѣнтѣм еарѣшї маї ферицїдї декѣт латїнїї, карїї шї пентрѣ капѣ де воѣ шї пентрѣ капѣл воѣлѣ авеаѣ пѣмаї зн модѣ: caput bovis, орї ера невоїгї а фаче дѣн дѣтрегѣл недетерминатѣ зн адїептївѣ: caput bovinum. Челлелалте лѣмѣе романе се потѣ ажжѣта пѣнд пе де къ — саѣ фѣрѣ артїкѣл.

Еѣ дѣсѣ ме дѣдоескѣ таре, дакѣ артїкѣлѣ лѣмѣелор романе, аїѣ еллѣ акѣм орї шї че пѣтере, с'а дѣтродѣсѣ пѣмаї спре а детермїна лѣкрѣрїле. Кѣтѣ пентрѣ лѣмѣа ромѣнѣ, о vedem къ еллѣ пѣ есте пѣмаї пентрѣ ачеаста. Артїкѣлѣ есте пентрѣ а да сѣфлетѣ, вїїадѣ, мїшкѣчїѣне, фортѣ пѣмелор, — а ле да форме де казври, шї знде пѣ се маї поате ачеаста, а цїнѣ челлѣ пѣцїнѣ локѣ де казвриле че вор фї фостѣ. Даѣкѣ вом жѣдека етїмологїа кѣвѣнтѣлѣ, вом vedé, къ еллѣ пѣ есте пѣмаї пентрѣ а аллѣе специалитатеа дѣн ценералитате, чї маї вѣртосѣ пентрѣ а дѣкеїа мѣдѣларѣ къ мѣдѣларѣ, а се дѣкѣрна къ алтѣ мѣдѣларѣ, — а мїшка, а дѣсѣфлетї, а дѣвїїа. Articululus вѣне дела artus. Фѣрѣ а маї черчета че аре artus къ arctus, arctare, кѣвѣнтѣл artus а дѣсемнатѣ тотдезѣна дѣкеїетѣра маї мѣлтор мѣдѣларе, — зн че прїн каре елле се мїшкѣ, — се дѣ-

клинъ орї се деклинъ днтр'о парте шї днтр'алта. „Artus dicti quod membra membrarum artentur“ зиче Festus, *); „Ossium coniunctio ad motum comparata“, зиче M. Martini, **). Тот ачеастъ днсемпъчїзне аре нъ пѣмаї artus чї шї articulus, аттѣтѣ дн органистѣл фїсїкѣ ал омѣлѣї, кѣт шї прїо метафоръ дн органистѣл лїмбеї, ла Чичероне шї ла алдї класїчї латїнї, ***). Дар де ажнпсѣ ворвеште патѣра лѣкрѣлѣї. Де ачеа шї цертанїї традїсеръ кѣвѣнтѣл дн лїмба лор прїо Gelenk, дела верѣл lenken = а днклїна, а деклїна. Днспъ граматїчїї вїтѣндѣсе ла артїкѣлѣ, пѣмаї кѣт се пѣне елѣ дн лїмба еленїкѣ, дн челле романе аппѣсене шї дн цертана, се депѣртаръ де орїцївала лѣї днсемпъчїзне. Пѣмаї дн лїмба ромѣнъ а релїѣнт артїкѣлѣ пѣтереа са де а се днкеїа кѣ зп алтѣ тѣдѣларѣ, де а'л мїшка днклїнѣ дѣл днтр'опарте саѣ днтр'алта шї де а'ї да кѣ ачеаста формѣ.

(Ва зрѣма.)

Че с'аѣ днтѣмплат дн Вїена?

О днпѣртѣшїре, де J. F. Castelli, патрїоцїлор сѣї челор афаръ де Вїена фѣкѣтѣ.

Ачеастъ днпѣртѣшїре о кѣпрїнде дн колѣпеле сале фоаїеа цертанъ дн Сївїїѣ, Амїкѣл попорѣлѣї (Volksfreund) пѣмїтѣ, каре дн комїсїѣзне пре'нтѣрѣсѣ ашеа сѣпѣ:

Ведї авзї ворвїнд деспре о рѣскоалѣ кѣмплїтѣ дн Вїена, вї се ва повестї де-

спре лѣкрѣрї днфрїкошате, деспре омѣрѣрї, апрїндерї шї прѣдѣчѣнї шї ведї днчепе а вѣ teme — чеї маї вѣнї — еар чеї маї рѣї вор кѣцета доарѣ, сѣ прѣдѣт шї пої! Еї днспѣ де ачеаста сѣ се ласе, пентрѣ кѣ ашеа чева е пѣмаї зп адаос рѣѣкаре, дѣрере, се афлѣ шї ла лѣкрѣл чел маї вѣн дн лѣтѣ, шї днпрѣтїва кѣрѣї с'аѣ днтрепрїнс дн партеа тѣтѣрор челор вїаесїмїторї челе маї вѣне мїжлѣче. Еѣ вѣ воїѣ арѣта ашеа дарѣ прѣдѣїцїї меї цѣранї шї патрїоцїї, че с'аѣ днтѣмплат, кѣт с'аѣ днтѣмплат шї пентрѣ че с'аѣ днтѣмплат, пентрѣ ка шї вої сѣ шїдї апрїат, шї сѣ пѣ кѣпѣтадї о пѣрере скѣлчїатѣ деспре о днтѣмпларе, каре пентрѣ цѣра шї попорѣл пострѣ шї ашеа шї пентрѣ вої е чеа маї днвѣкѣрѣтѣре днтрѣ тоате кѣтѣ с'аѣ днтѣмплат де кѣндѣї Австрїа.

Ної, скѣпѣнд пре вѣзѣл пострѣ днтѣрат де тодї ачеїа карїї сѣѣтѣск рѣѣ, карїї ера формат днпрецїзѣл лѣї зп пѣрете, ка сѣ пѣ погѣ авзї рѣгѣрїле попорѣлѣї сѣѣ, неам скѣпат шї неам тѣнтѣїт пре пої дншїне. Ашеа чева, везї вїне пѣ с'аѣ пѣтѣт днтѣмпла кѣ о астфелїѣ де кѣвїїндѣ, ка днтрепрїнзеторїї сѣ фїе ешїт дн фракѣрї пѣгре шї дн тѣпѣше галвене, дар' аѣ требѣїт сѣ фїе серїос, аспрѣ серїос, пентрѣкѣ алтїнтрелѣа еар ар фї арѣтат днпѣратѣлѣї, чеї че ера днпрецїзѣрѣл лѣї дн лок де U зп X. Аѣ фост де лїпсѣ а лї се да сѣ прїчеавѣ одаѣтѣ, каре есте пофта попорѣлѣї, шї ка пофтеле ачестеа сѣ стрѣватѣ шї ла зрѣкїле днпѣратѣлѣї. Ачеаста днспѣ пѣ с'ар фї пѣтѣт фаче, де с'ар фї ворвїт днчет шї днтрѣскѣнс, пѣ, аѣ фост де лїпсѣ сѣ се стрїѣе, дн гѣра таре сѣ се стрїѣе.

Апої зп вѣрват днделент шї кѣ мїнте

*) Festus, de verborum signif.

**) Math. Martin. Lexicon etymologicum.

***) Bezı ambеле ачесте кѣвїїнте кѣ тоате днсемпъчїзнїле лор ла Scheller дн Ворварїѣ.

аъ скріс тоате череріле попорѣлѣ, адекъ челе дрепте, скрісѣреа ачеаста о аъ сѣвскріс маі мѣлте мѣі де оамені, ші о аъ ащерпѣт статѣрімор австриаче, каре се щіе, къ дп ^{13/11}. Маргіе се вор адѣла дп каса цѣріі. Токма віне ш'аъ гѣсіт ѳменіі, пентрѣ къ статѣріле цѣріі ар тревві съ фіе сѳѣтѣіторіі дпѣратѣлѣі чеі маі діотѣіѣ, еі съ фіе ачеіа, каріі, фіінд къ маі віне щіѣ че есте спре вінеде ші фолосѣл цѣріі, ші пофтеле попорѣлѣі съ ле дескопере дпѣратѣлѣі. Че ѳ дрепт, еі ачеаста де мѣлт п'аъ пѣтѣт фаче, пентрѣ къ чеі че ера дппрец ѣрѣл дпѣратѣлѣі, аъ фѣкѣт, ка статѣріле цѣріі сѣ'ші пѣардѣ тѳгѣ дп. семпѣтатеа, дпсѣ акѣм дп тімпѣл маі де пре ѣрмѣ с'аъ маі дпкордат пѣцінтел, ші пентрѣ ачеаа аъ къпѣтат попорѣл дпкредере кътрѣ дѣнѣеле, адекъ кътрѣ статѣрі.

Аша дарѣ скрісѣреа ачеаа деспре каре ам ворѣт, с'аъ дат статѣрімор цѣріі, дар ші стѣденціі, вравіі ші інімошіі постріі стѣденціі, сѣ трѣаскъ! ші еі аъ дат о асемеѣеа скрісѣре, дпсѣ дпдатѣ дп 13. с'аъ дѣс дпсѣшіі ла каса цѣріі, ка сѣ вадѣ че се ва фаче къ еа. Акѣм везі віне къ аъ фост ѣп лѣрѣ къмпліт, стрігѣрі дѣтѣпѣтѳре кът кредеа омѣл къ сѣ се сѣрпе каса цѣріі де сіне, статѣріле цѣріі вреа сѣ се сѳѣтѣаскъ дп салон, дпсѣ спре аша чева пѣ лі се маі лѣсѣ тімп, мѣіле де мѣі де ѳменіі п'аъ маі дпчетат пѣлѣ кънд пѣ леаѣ апроміс пѣмітеле статѣріі зікънд: „Noi къ тодіі не vom дѣче пѣмаі декѣт ла дпѣратѣл, шііі vom дескопері рѣгѣріле вѳстре. Акѣм аъ фост апоі стрігѣрі де вѣкѣріе, ка каре дп віада тѣа п'ам маі авліт, ші статѣріле дптр'адѣвѣр с'аъ ші дпсѣ ла дпѣратѣл пѣмаі декѣт.

Кѣ прілежѣл історіеі ачестеіа с'аъ дпѣтѣмплат адевѣрат вѣеле лѣкрѣрі, каре маі віне ар фі фост де пѣ с'ар фі дпѣтѣмплат; попорѣл аъ спарт дп каса цѣріі тѳте фѣрестреле, ші тот че с'аъ афлат дп салон аъ стрікат, къдетѣнд къ статѣріле пѣ вѣр фаче піміка, ші мілітѣрімеа аъ дпѣпѣшат пре врео къдѣва. Мілітѣрімеа п'аре пічі о віпѣ, къ аъ фѣкѣт ачеаста, дпсѣ дп пелеа ачелѣіа, каре аъ порѣпчіт мілітѣрімеі ачеаста, п'аш вреа сѣ фіѣ, пентрѣ къ пѣ есте къ кале а порѣпчі сѣ се дпѣпѣште асѣпра ѣпор оаменіі пѣпармадіі, каріі чер че лі се къвіне.

Маі дпколо, статѣріле цѣріі прекѣт ам зіс с'аъ дѣс ла дпѣратѣл, ші ашеа аззі одатѣ пѣріптеле чел вѣп към ші че есте дп цара лѣі, с'аъ рідікат пердеа дппнаіптеа окілор лѣі, ші аъ вѣзѣт тоате лѣкрѣріле челе аскѣпсе але челор дпппреціѣрѣл лѣі, с'аъ аплекат дп партеа ачелора каріі іаѣ спѣс адевѣрѣл ші дп тімп де 3 зіле аъ дпмплініт тѳте пофтеле попорѣлѣі.

— Маі дпѣтѣіѣ аъ порѣпчіт ка сѣ се дптокміаскъ о гардѣ націоналѣ, адекъ вѣфеліѣ де мілітѣріме, каре сѣ гріжеаскъ дп четате де рѣндѣл чел вѣп ші де сѣкѣрітате, аъ порѣпчіт ка тодіі, каріі се вор дпщіінда, сѣ пріміаскъ арте дпп артаментаріѣл четѣденімор, пріп каре лімпѣде аз арѣтат, къ п'аре пічі о театѣ де сѣпѣшіі сѣі, прекѣт пічі п'аре піміка де а се теме вѣпѣл дпѣрат, къ де с'аъ ші тарѣвѣрат пѣцінтел попорѣл, асѣпра лѣі п'аъ авѣт піміка, чі пѣмаі асѣпра челор дпппреціѣрѣл лѣі. — Дп дѳѣ зіле аъ ші фост 50,000 провѣзѣціі къ пѣціі, ші ачѣщіі ѳменіі вравіі, с'аъ дппрезнат къ вравіі четѣденіі, ші акѣм пѳртѣ гріжѣ де пѣзіреа рѣндѣлѣі вѣп ші а пѣчії дп четате ші дп сѣвѣрѣі.

(Ва ѣрма.)